

SeniorArbejdsLiv

Policy Brief nr. 4 – Januar 2022

Jeevitha Yogachandiran Qvist, Postdoc,.Ph.d.

HVAD SKUBBER SENIORERNE UD AF ARBEJDSMARKEDET?

EN UNDERSØGELSE AF ERHVERVSGRUPPERS FORSKELLE I TILBAGE-
TRÆKNING FRA ARBEJDSMARKEDET

TrygFonden

Projekt SeniorArbejdsLiv

Redaktør:

Niels Krogh Søndergaard (nks@id.aau.dk)

Kontaktperson:

Jeevitha Yogachandiran Qvist (jy@dps.aau.dk)

SeniorArbejdsLiv

Policy Brief

www.seniorarbejdsliv.dk

ISSN: 2597-209X

Foto: Yury Kim

Resultater

Der er stor forskel på, hvorfor karrierekurven knækker for en manuel arbejder og for en fagprofessionel (eks. akademiker), og markant flere skubbes ufrivilligt ud af arbejdsmarkedet blandt de manuelle arbejdere.

Det er et af resultaterne i denne undersøgelse, som peger på en række tydelige årsager til, hvorfor bestemte erhvervsgrupper ufrivilligt må trække sig fra arbejdsmarkedet før andre.

Register- og spørgeskemadata viser, at op mod 86 procent af forskellen i tidlig tilbagetrækning for mænd med manuelt arbejde sammenlignet med mænd der er fagprofessionelle, kommer fra faktorer som dårligt helbred, tidligere arbejdsløshed, arbejde som er meget fysisk krævende samt lav medindflydelse på jobbet.

Sammenligner vi kvinder med manuelt arbejde med fagprofessionelle kvinder, kan disse faktorer forklare op til 55 procent af forskellen i tidlig tilbagetrækning.

Analysen viser, at det at have et meget fysisk krævende arbejde er den vigtigste faktor, der kan forklare, hvorfor manuelle arbejdere trækker sig tidligere tilbage fra arbejdsmarkedet end fagprofessionelle.

Denne faktor forklarer alene ca. 30 procent af klasseforskellene i tidlig tilbagetrækning,

Fakta: Erhvervsgrupper

- I teksten skelnes mellem **manuelle arbejdere** og **fagprofessionelle**.
- "Manuelle arbejdere" er personer med en faglært erhvervsuddannelse og ikke-faglærte personer
- "Fagprofessionelle" er personer med en lang eller mellemlang videregående uddannelse (eks. akademikere).

Foto: Yury Kim

Opmærksomhedspunkter:

- Der eksisterer store fag- og klasseforskelle i tidspunktet for tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Manuelle arbejdere trækker sig tidligere tilbage end fagprofessionelle.

- Omkring en tredjedel af disse forskelle skyldes forskelle i fysiske arbejdsvilkår.

- Var helbred og fysiske arbejdsvilkår ens, ville manuelle arbejdere trække sig 40-50 procent senere tilbage end fagprofessionelle.

og lige efter kommer et dårligt selv vurderet helbred, som forklarer ca. 20 procent af klasseforskellene i tilbagetrækning.

Hvis der ikke var forskel på helbredet og de fysiske arbejdsvilkår for en person med manuelt arbejde sammenlignet med en fagprofessionel (eks. akademiker), ville de arbejde meget længere - omkring 50 procent for mænd og 40 procent for kvinder.

Hvis man derfor gerne vil uligheden i tidlig tilbagetrækning til livs, er man nødt til at handle på disse faktorer, fordi de skubber de manuelle arbejdere ud af arbejdsmarkedet.

Baggrund

Igennem de seneste årtier har politikerne i Danmark såvel som i de øvrige europæiske lande strammet reglerne for tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet og hævet folkepensionsalderen. Fortalere for disse tiltag har hævdet, at de er nødvendige, for at de økonomiske ender kan mødes og for at opretholde og sikre sammenhængskraften i vores velfærdsstat. Modstanderne har peget på, at en stigende pensionsalder og manglende muligheder for tidlig tilbagetrækning vil ramme skævt, da seniorer med manuelt arbejde trækker sig meget tidligere tilbage fra arbejdsmarkedet end fagprofessionelle. Anden forskning på området viser også, at der er en klar sammenhæng mellem erhvervsgrupper, social klasse og tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Personer med manuelt arbejde, trækker sig tidligere tilbage end fagprofessionelle med kontorjob.

De manuelle arbejdere har i gennemsnit også færre raske leveår, efter de har trukket sig tilbage sammenlignet med de fagprofessionelle. På den måde er det at forlade arbejdsmarkedet og livet efter tilbagetrækning i høj grad præget af social ulighed, da det er betinget af ens tidligere position på arbejdsmarkedet.

Skubbet ud

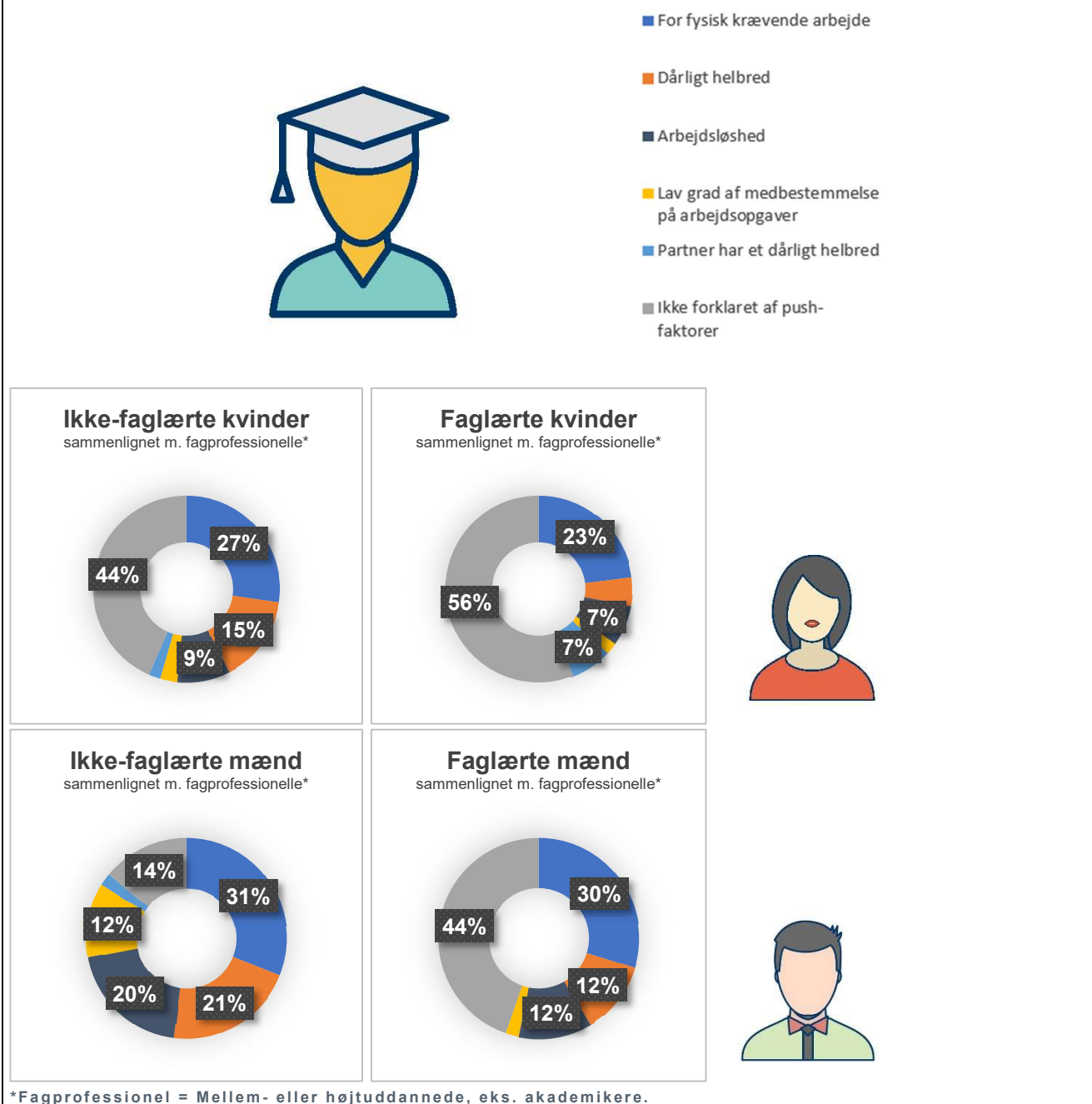
Derfor er det vigtigt, at vi opnår mere viden om sammenhængen mellem forskellige erhvervsgrupper og tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. I den forbindelse er såkaldte "push-faktorer", som skubber lønmodtageren fra jobmarkedet, særligt relevante at undersøge. Push-faktorer kan være dårligt helbred, arbejdsløshed, slidsomt arbejde og en lav medbestemmelse på jobbet. Fælles for disse push-faktorer er, at de typisk rammer de mindst kvalificerede ansatte, og generelt har faktorerne stor betydning for, om man forlader arbejdsmarkedet før tid eller ej.

I den næste figur kan man aflæse, hvor meget af klasseforskellene i tidlig tilbagetrækning, som kan forklares af push-faktorerne.

Skyldes klasseforskelle i tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet f.eks. primært, at manuelle arbejdere har et dårligere helbred? Eller skyldes det f.eks., at de oftere mister deres job?

(Se figur på næste side).

Figur 1: Så afgørende er de forskellige push-faktorer for erhvervsgrupper i tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

Konklusion

Resultaterne viser, at erhvervsgrupperne trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet på vidt forskellige tidspunkter. Oddsene for at

mænd i arbejderklassen trækker sig tidligt tilbage sammenlignet med en akademiker er 1,6 gange højere. For kvinder med manuelt arbejde gælder det, at de har omkring dobbelt så stor sandsynlighed for at trække sig

tidligt tilbage, sammenlignet med hvis de var fagprofessionelle på et kontor.

Når vi bryder disse forskelle ned, i figuren på denne måde, kan man se, hvor meget de enkelte faktorer kan forklare klasseforskellene.

Figuren på foregående side viser, hvor afgørende push-faktorerne er for tilbagetrækningen hos forskellige erhvervsgrupper. Man kan se, at det at have et for fysisk krævende arbejde er den vigtigste faktor til at forklare klasseforskelle for tidlig tilbagetrækning.

Sammenligner man f.eks. manuelle arbejdere og fagprofessionelle blandt mænd, forklarer denne faktor en tredjedel af klasseforskellen. Det betyder i praksis, at hvis en ikke-faglært mand havde et mindre fysisk opslidende arbejde på samme måde som en fagprofessionel, kunne deres forskel i tilbagetrækningstidspunktet blive reduceret med omkring 31 procent. En meget vigtig faktor til at forklare klasseforskelle for tidlig tilbagetrækning er også dårligt helbred, som forklarer op til 21 procent. Dernæst kommer arbejdsløshed, som forklarer op til 20 procent af klasseforskellene. Dårlig medbestemmelse på jobbet og det at have en partner med dårligt helbred forklarer en mindre del af klasseforskellene. Disse resultater viser, at op mod 86 procent af klasseforskellene i tidlig tilbagetrækning for mænd er på grund af push-faktorerne. For kvinder gælder det op mod 55 procent.

Undersøgelsens metode

- *Undersøgelsen bygger på registerdata kombineret med survey-data fra Ældredatabasen, som er en forløbsdatabase over ældre i Danmark.*
- *I analysen følges et repræsentativt udvalg af ældre, fra de er 52 år og i arbejde, frem til de trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet, enten i form af at gå på efterløn, førtidspension, anden tidlig pension eller at blive arbejdsløs og forblive det frem til folkepensionsalderen.*
- *Artiklen bruger den britiske sociolog John H. Goldthorpes inddeling i faggrupper samt DISCO-koderne fra Danmarks Statistiks registre.*

LEDEND E FORSKERE I PROJEKTET

- Per H. Jensen – professor, Aalborg Universitet (AAU) står for den survey, som er rettet mod arbejdspladserne: perh@dps.aau.dk (CARMA, Center for Arbejdsmarkedsforskning)
- Lars L. Andersen – professor, Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) står for den survey, som er rettet mod seniorerne: lla@nfa.dk (NFA.dk)
- Flemming Pedersen – direktør, Team-Arbejdsliv står for det kvalitative studie, som afdækker samspillet mellem arbejdspladser og seniorer: flemp@teamarbejdsliv.dk (TeamArbejdsliv.dk)

ADVISORY BOARD

- Faglige Seniorer
- CABI – Bedre Arbejde til Flere
- Danske A-kasser
- FHO – Fagbevægelsens Hovedorganisation
- Fritz Von Nordheim Nielsen, fhv. vicekontorchef, EU-Kommissionen
- Tænk tanken Mandag Morgen
- Ældresagen
- PFA
- SeniorErhverv
- Styrelsen for Arb.marked og Rekruttering

Resultaterne, der fremlægges i dette Policy Brief, stammer fra artiklen "The working class and early retirement in Denmark: individual push factors", der i 2020 blev accepteret til publicering i tidsskriftet *Ageing and Society*.

Artiklen er her tilgængelig i en elektronisk udgave
<https://doi.org/10.1017/S0144686X20000203>.